

Møte tirsdag den 9. februar 2010 kl. 10

President: Marit Nybakk

Dagsorden (nr. 44):

1. Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlem til Norges Banks representantskap (Innst. 133 S (2009–2010))
2. Redegjørelse av utenriksministeren om utviklingen i Afghanistan og Norges sivile og militære engasjement i landet
3. Interpellasjon fra representanten Torbjørn Røe Isaksen til miljø- og utviklingsministeren:

«I den nye plan- og bygningsloven ble kommunenes råderett over sine arealer på en del områder redusert. Blant annet ble reglene om byggeforbud i 100-metersbeltet langs sjøen strammet inn. Samtidig er lokaldemokratiet bærebjelken i et levende folkestyre. Plan- og bygningsloven og dens praktisering har stor praktisk betydning og berører mange menneskers liv og virksomheter, blant annet ved kommunenes muligheter til å legge vekt på sosiale forhold i sin arealforvaltning ut fra lokalt skjønn og lokal kunnskap om enkeltsaker. Når beslutninger fattes nærmest dem det angår, vil løsningene tilpasses det enkelte lokalsamfunn og enkeltmennesket på den beste måten.

Vil statsråden legge til rette for at det legges vekt på lokalt selvstyre og lokalt skjønn, blant annet i forhold til helse- og sosialrelaterte forhold, i arealforvaltningen, også i attraktive områder?»

4. Referat

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende vararepresentanter har tatt sete:

For Vest-Agder fylke: Tor Sigbjørn *Utsogn*

For Finnmark fylke: Anne Karin *Olli*

For Rogaland fylke: Arne *Bergsvåg*

For Østfold fylke: John *Thune*

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Anne Marit *Bjørnflaten* fra og med 9. februar og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Martin *Henriksen*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Martin Henriksen er til stede og vil ta sete.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen vil framsette et representantforslag.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:02:27]: På vegne av representantene Siv Jensen og meg selv vil jeg fremset-

te forslag om helsetilbud til illegale innvandrere.

Presidenten: Representanten Borghild Tenden vil framsette et representantforslag.

Borghild Tenden (V) [10:03:01]: På vegne av stortingsrepresentant Trine Skei Grande og meg selv vil jeg overrekke et representantforslag om bedre rusbehandling.

Presidenten: Representanten Elizabeth Skogrand vil framsette et representantforslag.

Elizabeth Skogrand (H) [10:03:25]: Representantene Arve Kambe, Svein Harberg, André Oktay Dahl og jeg fremmer et representantforslag om etablering av et senter for tverrfaglig og helhetlig bekjempelse av menneskehandel og overgrep mot barn via digitale medier – etter modell av det britiske CEOP-senteret.

Da passer det jo godt at det er den internasjonale Sikker internettdag i dag.

Presidenten: Representanten Svein Flåtten vil framsette et representantforslag.

Svein Flåtten (H) [10:04:12]: Jeg vil ikke fremsette ett, men faktisk to representantforslag.

Det første er fra representantene Anne Karin Olli, Elisabeth Røbekk Nørve, Arve Kambe og meg selv om samfiske for kystflåten.

Det andre er fra representantene Elisabeth Røbekk Nørve, Arve Kambe og undertegnede om å gjøre Norsk Internasjonalt Skipsregister mer attraktivt og konkurransedyktig.

Presidenten: Da har representanten Svein Flåtten satt fram to representantforslag.

Alle de framsatte representantforslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:04:54]

Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlem til Norges Banks representantskap (Innst. 133 S (2009–2010))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 1685)

Sak nr. 2 [10:05:14]

Redegjørelse av utenriksministeren om utviklingen i Afghanistan og Norges sivile og militære engasjement i landet

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:05:48]: Gjennom redegjørelser og debatter her i Stortinget er det

gjennom årene etablert en bred felles plattform for norsk Afghanistan-politikk. Dette er en styrke for Norge, og for våre militære og sivile som tjenestegjør i Afghanistan. Og det øker norske myndigheters mulighet til å delta med klare budskap og engasjement når utviklingen diskuteres internasjonalt, i Afghanistan, i FN og i NATO.

En del av denne felles plattformen er utviklingen i vår forståelse av de utfordringene vi står overfor, forståelsen av den konflikten som et enstemmig FNs sikkerhetsråd ved gjentatte anledninger har omtalt som en trussel mot regional og internasjonal fred og sikkerhet.

La meg derfor innledningsvis, før jeg orienterer om innretningen for Norges innsats i tiden fremover, få oppsummere noen hovedtrekk ved denne forståelsen nå i etterkant av det afghanske presidentvalget, i lys av justeringen av USAs Afghanistan-strategi og ikke minst etter den nylig avholdte Afghanistan-konferansen i London.

Det sier seg selv at forståelsen av alle disse utfordringene Afghanistan står overfor, ikke kan være statisk.

Det er krevende å følge denne komplekse utviklingen, fange opp nye trekk, nye realiteter – både politiske, sosiale, militære og strategiske – og så la dem prege ikke bare vår egen forståelse og strategi, men også retningen for det flernasjonale engasjementet som Norge er en del av.

Like fullt, noen grunnleggende forhold preger forståelsen av utfordringene i starten av 2010, og la meg nevne ti slike forhold:

For det første: Norges nærvær i Afghanistan skal bidra til sosial og økonomisk utvikling i landet og til stabilitet i regionen. Vi skal bidra til å bygge afghansk kapasitet til egen sikkerhet og utvikling, og vi skal styrke FNs koordinerende rolle.

Målet vårt er å forhindre at Afghanistan utvikler seg til en base for internasjonal terror. Derfor må Afghanistan bli mer stabilt. Sosial og politisk nasjonsbygging og statsbygging i Afghanistan er ikke bare mål i seg selv; de er virkemidler for å bidra til stabilitet og til å fjerne trusselen mot afghanske barn, kvinner og menn – men også mot oss, det internasjonale samfunn, som Norge er en del av.

For det andre: Det finnes ingen militær løsning på konflikten i Afghanistan. Alle komplekse konflikter er unike, men mot et historisk bakteppe kan det anføres at knapt noen sammenlignbar konflikt er avgjort med militære midler alene. Det må finnes en politisk løsning. Og den må være afghansk forankret.

For det tredje: På veien mot en politisk løsning vil det militære nærværet være påkrevd – ikke for å kunne avgjøre konflikten alene, men for å skape et tilstrekkelig sikkerhetsrom der politisk og økonomisk utvikling er mulig, og som gjør det klart for opprørerne at de ikke kan og ikke vil vinne en militær seier.

Skal det militære nærværet bidra til å skape dette rommet, som er nødvendig for å skape en politisk løsning, stiller det store krav til hvordan de militære styrkene opptrer. Befolkningen må oppleve at det militære nærværet skaper trygghet, ikke frykt.

For det fjerde: Afghanerne må være de ledende aktører for en politisk løsning som må favne alle de grupper som utgjør det – for oss – komplekse afghanske samfunnet, og Afghanistans forhold til naboene i regionen. Derfor blir afghanske politiske forsonings- og reintegreringsprosesser så avgjørende i tiden som kommer, slik det ble fremhevet under den internasjonale Afghanistan-konferansen i London 28. januar i år.

For det femte: Afghanerne må være de ledende aktører både når det gjelder egen sikkerhet, og når det gjelder økonomisk og sosial utvikling. Årtier med bistandserfaring har lært oss at nøkkelen til fremgang ligger i kapasitetsbygging: at de som mottar støtte, settes i stand til å videreføre prosjekter og satsinger på egen hånd.

Derfor må vi – som er bidragsytere – i større grad *bistå* og i mindre grad *gjøre*. Vi bør vokte oss vel for å erstatte de afghanske løsningene vi ønsker å fremme. I stedet må vi bygge opp om dem, noe som av og til krever at vi er rede til å gå et skritt til siden og akseptere at afghanerne gjør ting på sin måte.

For det sjette: Vi kan ikke se Afghanistan isolert. Det er avgjørende for landets stabilitet at regionen også er stabil, at Afghanistan og landets naboer styrker det regionale fellesskapet og tar et mye sterkere felles ansvar for regionens stabilitet.

For det syvende: Vi må erkjenne noen lange linjer i historien som handler om hvor Afghanistan kommer fra, og hva vi realistisk kan forvente når afghanerne selv utøver en viktig rettighet – retten til å styre seg selv.

Vi skal fremholde betydningen av de forpliktelsene landet har til å etterleve grunnleggende menneskerettigheter. Men vi skal erkjenne at afghanerne også i fremtiden vil kunne fatte valg og vektlegge verdier som er oss fremmed, og som noen ganger byr oss direkte imot.

For det åttende: Vi har et langsiktig perspektiv på våre bidrag i Afghanistan. Men vårt militære nærvær skal ikke vare lenger enn strengt tatt nødvendig. Det kan gradvis trappes ned i takt med at afghanske styrker selv kan ta ansvar for landets sikkerhet. Kursen er staket ut for en slik ansvarsoverføring. Men det er ikke mulig å angi en eksakt dato.

Vi er nå inne i overgangsfasen til fullt afghansk ansvar. Norge handler ikke alene eller ensidig. Vi gikk inn med våre allierte, og vi vil trappe ned og avslutte det militære nærværet i en takt og en tone som er avstemt både med våre allierte og med afghanske myndigheter.

For det niende: Vår debatt må ha øye for det sammensatte bildet som Afghanistan alltid vil være. I internasjonale medier er det opprørsanslagene som preger nyhetene. De er da også alvorlige, og de øker i antall, tar flere liv – militære, også norske, og i høyeste grad et økende antall afghanske sivile.

Samtidig er en del av opprørernes strategi å la slike spektakulære angrep skape opplevelsen av kaos. I noen grad er antall trefninger også en konsekvens av at det militære nærværet har økt. Når ISAF og afghanske sikkerhetsstyrker nå er mer effektivt til stede i større deler av landet enn for noen år siden, øker også kontakten med opprørsgruppene. Flere trefninger betyr ikke all-

tid at situasjonen blir verre for den afghanske befolkningen.

Men så må vi ikke glemme: Det finnes også et annet afghansk bilde, som ikke viser kaos – et bilde som viser fremgang i levekår for millioner av afghanere.

Vi skal ikke legge altfor mye i spørreundersøkelser, men det vil kanskje overraske at 70 pst. av afghanerne mener at landet beveger seg i riktig retning – ifølge en pålitelig meningsmåling fra januar på oppdrag for bl.a. BBC – mens den tilsvarende andel for ett år siden var 40 pst.

Og for det tiende – og en siste forståelse, som må prege vår tilnærming til alle sider av den afghanske utfordringen: Kampen mot opprør, terror og ustabilitet blir aldri mer effektiv enn kvaliteten på den regjeringen vi ønsker å støtte.

Vi må få til et mer gjensidig partnerskap der vi som bidrar utenfra, kan holde det afghanske lederskapet ansvarlig for bedre styresett, kamp mot korrupsjon, kamp mot narkotikavelde, og holde dem ansvarlig for arbeid for forsoning mellom afghanere. Samtidig kan lovlig valgte afghanske myndigheter holde oss, som altså bidrar utenfra, ansvarlig for bedre giverkoordinering, respekt for sivile liv og respekt for at afghanerne løser sine interessenotsetninger på afghansk vis – og ikke på diktat utenfra.

Dette er bakteppet for de vurderingene vi nå gjør av den videre norske innsatsen i Afghanistan.

Strategien for vår egen innsats er vi ansvarlig for selv. Men den skal passe inn i en bredere strategisk vev for FN, ISAF og NATO. Og så skal innsatsen stemme i forhold til de prioriteringene afghanerne selv bestemmer.

Det siste halve året har brakt avklaringer – senest i slutten av januar under konferansen i London hvor afghanske myndigheter og det internasjonale samfunn ble enige om et felles kart for veien videre.

Men vi skal erkjenne at operasjonen i Afghanistan er blant de mest komplekse som tenkes kan, både fordi oppgaven i Afghanistan i seg selv er kompleks og fordi dette handler om et partnerskap med flere titalls deltakende stater. Samtidig er vi vitne til en posisjonering mellom globale og regionale makter som ser denne oppgaven i Afghanistan i sammenheng med et enda større strategisk bilde.

Endringene i strategien, i kartet, er også tvunget fram av en negativ utvikling i landskapet – altså på bakken: I løpet av de siste par årene er sikkerhetssituasjonen blitt forverret. Også de humanitære organisasjonene og andre bistandsarbeidere opplever at situasjonen er vanskeligere.

Vi ser at Taliban og andre opprørsgrupper styrkes, og vi ser en økning i antall angrep, hvor også Kabul rammes. Vi ser at antallet angrep på ISAF øker, og flere soldater har mistet livet de siste par årene enn tidligere. Av norske skal vi minnes med respekt Claes Joachim Olsson, som ble drept 25. januar i år, Trond Petter Kolset, i april 2009, Kristoffer Sørli Jørgensen, i november 2007, Tor Arne Lau-Henriksen, i juli 2007 og Tommy Rødningsby, som ble drept i mai 2004.

De afghanske sikkerhetsstyrkene lider også tap, og som i alle væpnede konflikter rammes sivilbefolkningen aller hardest. Afghanistan er ikke noe unntak. Vi ser at mange

angrep fra opprørerne bevisst blir rettet mot sivilbefolkningen.

Så må vi spørre: Hva er årsakene til denne utviklingen? Igjen er svaret: De er sammensatte.

For det første: Taliban og andre opprørsgrupper står militært sterkere. De har evne og kapasitet til å gjennomføre aksjoner over store områder av landet, også i nord. Taliban har etablert parallelle maktstrukturer i de fleste provinser. Samtidig ser vi få tegn til at et flertall av afghanerne skulle ønske seg Taliban-styret tilbake.

La meg så legge til at selve begrepet «Taliban» er sammensatt. Viktige deler av de opprørsaktivitetene vi ser, er inspirert og ført an av den Taliban-ledelsen som styrte landet fram til 2001, mens annen opprørsvirksomhet kommer fra andre grupper som enten er uavhengige av Taliban eller løser tilknyttet. Atter andre opprørsstyrker er forankret i Afghanistans kompliserte vev av etniske og klanbaserte motsetninger. Så må vi i tillegg legge til noe som i sin tur er kriminelt motivert.

Det er nødvendig at vi erkjenner denne kompleksiteten. Å redusere opprøret til kamp mot én enkelt motstander er en overforenkling av den afghanske virkeligheten vi står oppe i.

For det andre: Opprørsstyrkene har lagt om sin krigføring. I større grad enn tidligere benyttes veibomber, selvmordsbombere og komplekse angrep. Det er en type krigføring der selve evnen til anslag er det sentrale, uten at det gir noen umiddelbar politisk eller territoriell gevinst. Mens det i 2004 ble registrert om lag 300 slike anslag, økte dette til over 7 000 i 2009. Opprørernes taktiske mål er ikke nødvendigvis å overta områder fra regjeringsstyrkene og ISAF, men snarere å slite ut oppslutningen om regjeringssiden samt å vise egen styrke.

For det tredje: Afghanistanens myndighetsstrukturer er fortsatt i støpeskjeen. De er svake og preges av manglende kontroll og innflytelse, særlig ute i provinsene og i distriktene.

Fjorårets presidentvalg, som var preget av uregelmessigheter, bidro også til å svekke tilliten til president Karzai og hans regjering. Samtidig bør vi merke oss at det var afghanernes egne organer som avdekket uregelmessighetene og krevde gjennomføring av andre valgomgang. Dette viser tross alt at uavhengige institusjoner begynner å få et fotfeste i landet.

For det fjerde: Det er tydelige tegn på økonomisk fremgang, men mange afghanere opplever at den økonomiske og sosiale utviklingen går for sakte.

Befolkningen har opplevd 30 år med krig og ønsker synlige resultater av dagens omfattende internasjonale engasjement. At det går sakte fremover, skyldes de enorme behovene som finnes i dette verdens femte fattigste land, men også manglende kapasitet hos afghanske myndigheter, korrupsjon og en internasjonal innsats som fremdeles preges av egeninteresser og manglende koordinering.

Men som nevnt er ikke bildet helt svart. Det finnes lysere trekk: bilder av jenter med ransler på vei til skolene, bilder av helsestasjoner som leverer, bilder av landets sikkerhetsstyrker som tar ansvar for sine innbyggere, og som

håndterer kraftige voldsanslag i byene, og bilder av unge afghanere som i sin tro på en bedre fremtid skaper nye arenaer for politisk debatt.

Da jeg sist besøkte Afghanistan i november, møtte jeg ildsjeler fra det sivile samfunn som mente at det var grunn til forsiktig optimisme.

Afghanistan bygges, sakte, men sikkert, og det bør vi også ta inn over oss, slik vi har gjort ved tidligere Afghanistan-gjennomganger her i Stortinget.

La meg ta noen flere eksempler: Over halvparten av alle afghanske barn går nå på skole, og nesten halvparten av unge mellom 15 og 19 år kan lese og skrive. Dette utgjør om lag syv millioner barn, sammenliknet med to millioner for noen få år siden.

En fjerdedel av alle afghanske kvinner får nå assistanse av helsepersonell under fødsler. For kort tid siden fikk bare 16 pst. medisinsk assistanse. I dag er 95 pst. av alle barn under fem år vaksinert.

En landsdekkende undersøkelse viser at 61 pst. av afghanerne tror at deres barn vil få et bedre liv enn de selv har hatt.

Jordbruk er den viktigste næringsveien, og antallet afghanere som har tilgang til land for dyrking, steg med 8 prosentpoeng i perioden 2005–2008, til 55 pst. Denne økningen skyldes spesielt forbedrede irrigasjonssystemer.

Infrastruktur er avgjørende for økonomisk utvikling, og arbeidet med å ferdigstille de nesten 2 000 kilometerne av den såkalte ringveien som knytter hele Afghanistan sammen, er snart ferdig. En jernbanelinje mellom Herat og Iran er under bygging, og flere andre store prosjekter er underveis.

Over 70 pst. av Afghanistans befolkning befinner seg i umiddelbar nærhet til transportårer, og en undersøkelse viste at mer enn halvparten av alle husholdninger mener veiforholdene er blitt bedret de siste årene. Bedre veier betyr lettere tilgang til helsetjenester og bedre markedstilgang.

I 2005 hadde 23 pst. av befolkningen tilgang til elektrisitet. I dag er andelen 42 pst.

Når det gjelder allmenn sikkerhet, svarer hele 80 pst. av de spurte i en UNDP-initiert undersøkelse at de opplever sikkerhetssituasjonen som god der de bor.

Valgene i august 2009 hadde sterke innslag av fusk og manipulering. Likevel: Mange afghanere, inkludert kvinner, utfordret opprørerne og valgte å avgi sin stemme. Vi så at valgkampanjer ble avholdt i store deler av landet og med langt bedre mediedekning og åpne debatter enn tidligere. Det offentlige rom er blitt større, og debattene er blitt friere.

I en slik kontekst er dermed utviklingen i 2009 brakt noen steg videre i byggingen av demokratiske, politiske institusjoner. Parlamentet er blitt mer handlekraftig, noe vi så i januar da det avviste flere av kandidatene som president Karzai hadde foreslått til den nye regjeringen.

En rekke tidligere bitre motstandere velger i dag å arbeide innenfor de politiske spillereglene som et demokratisk politisk system trekker opp. Dette er et viktig fremskritt i et krigsherjet Afghanistan.

Oppbygging av offentlige institusjoner, støtte til politis-

ke reformprosesser og koordinering av den sivile innsatsen er blant FN's hovedoppgaver i Afghanistan.

Jeg vil igjen påpeke at FN kom for sent i gang med statsbyggingsarbeidet i landet. Dette er, sammen med noen av beslutningene om det afghanske styresettet som ble fattet under Bonn-konferansen i 2001, blant gårsdagens klare feil som vi har trukket med oss videre. I ettertid er det lett å se at en altfor fragmentert internasjonal innsats i starten, og altfor lite fokus på sivile og politiske behov, førte til at viktige år i arbeidet for et stabilt Afghanistan gikk tapt.

Men London-konferansen viste vilje og evne til å se fremover. FN's spesialrepresentant Kai Eide har lagt ned en betydelig innsats i å fokusere og kraftsamle FN's engasjement – og i å styrke den avgjørende politiske kontakten mellom FN og afghanske myndigheter. Eide høstet berettiget anerkjennelse for sitt arbeid for å styrke den sivile koordineringen, og han fortjener vår ros når hans toårsperiode nå går mot slutten.

Samtidig møter FN stadig større utfordringer på bakken, og organisasjonen strever for å sikre de nødvendige ressurser og personell for å kunne utføre sin koordinerende og ledende rolle. Det var derfor avgjørende at FN's generalforsamling 24. desember i fjor godkjente en budsjettøkning på 60 pst. for UNAMA – altså FN's misjon i Afghanistan. Her har Norge bidratt aktivt, og vi vil fortsette å presse på for at FN-sekretariatet raskt besetter de ledige stillingene, slik at UNAMA får de redskapene som trengs for sammen med afghanske myndigheter å kunne koordinere innsatsen.

Men, som alltid: FN blir ikke bedre enn hva medlemslandene gjør verdensorganisasjonen til. Fra norsk side har vi arbeidet kontinuerlig for å styrke koordineringen av den internasjonale innsatsen gjennom FN i Afghanistan og for å samkjøre best mulig med afghanske myndigheter. Denne linjen vil vi videreføre.

Parlamentsvalg vil etter planen nå finne sted 18. september i år. Det er viktig for valgets legitimitet og folkets oppslutning om demokratiet at reformer iverksettes før dette valget, og at den lærdom som ble trukket av presidentvalget, blir innarbeidet i den videre prosessen. Vi støtter arbeidet for å sikre en uavhengig valgkommisjon. Bare på den måten kan vi være sikre på at fremtidige valg går rettferdig og riktig for seg, uten uregelmessigheter som i fjor. FN vil spille en avgjørende rolle i form av å gi teknisk støtte til de afghanske valginstusjonene.

Den internasjonale konferansen i London hadde som sitt motto «Afghansk lederskap – internasjonalt partnerskap» og var et klart uttrykk for at vi nå går inn i en ny fase, hvor særlig to forhold vil være viktig: for det første å få i stand en politisk prosess, og for det andre å innrette innsatsen på en slik måte at afghanske myndigheter kan ta større ansvar for egen sikkerhet og økonomisk utvikling. Dette er positivt og et uttrykk for en tilnærming som Norge lenge har arbeidet for.

Hva gjelder det første punktet, det politiske, tok president Karzai til orde for å starte en freds- og forsoningsprosess. Han kunngjorde også planer for en «peace jirga», et fredsråd, hvor lederne fra alle stammer og etniske grupper skal samles. Dette er viktig, og det er et forsøk på å in-

kludere de grupper som ikke fikk delta i Bonn-prosessen i 2001, hvor bl.a. sentrale pashtuner-grupper var ekskludert.

En freds- og forsoningsprosess bør det internasjonale samfunnet støtte, men det må være afghanerne selv som sitter i førerretet. Det må være deres ansvar å finne afghanske løsninger innenfor landets konstitusjon. Prosessen må inkludere alle grupper som utgjør det afghanske samfunn.

UNAMA og afghanske myndigheter har også tatt til orde for en gjennomgang av den såkalte 1267-listen, en sanksjonsliste over bl.a. Taliban-medlemmer, som et tillitsskapende tiltak i lys av den forestående politiske prosessen.

For å støtte opp om freds- og forsoningsprosessen ble det i London lagt fram et nytt reintegreringsprogram og -fond. Til sammen kunngjorde det internasjonale samfunnet bidrag på om lag 140 mill. dollar – USD – til dette. Fra norsk side er vi positive til intensjonene, men vi har foreløpig ikke signalisert støtte, og dessuten ønsker vi å vite mer om bl.a. fondets innretning.

Styrking av afghanske myndigheter både på militær og sivil side var det andre hovedtemaet i London. På sikkerhetssiden antydte president Karzai at de kunne overta ansvaret for sikkerheten i løpet av de neste to til tre årene. Det er et krevende løft. Kriteriene for dette behandles nå i NATO.

Også på sivil side var det en økende erkjennelse av at større deler av innsatsen må dreies mot mer støtte gjennom afghanske budsjetter og en økt innsats for kapasitetsbygging og bedret styresett, slik at støtten får bedre effekt. Dette er synspunkter som Norge lenge har fremmet, og vi vil bidra til fortsatt å ha dette høyt på dagsordenen internasjonalt.

En annen dimensjon ved London-konferansen var et sterkt fokus på antikorrupsjon. President Karzai gjorde det klart at dette fremover kommer til å bli hans hovedprioritering. Regjeringen har lagt fram en antikorrupsjonsstrategi som foreslår en styrket kommisjon som skal kunne etterforske, samt etablering av en uavhengig ekspertgruppe som skal utarbeide indikatorer.

Konferanser, som i London, skaper forpliktelser, men historien har også vist at konferanser ikke er tilstrekkelig for å endre utviklingen i Afghanistan. Afghanske myndigheter bærer hovedansvaret for å skape de resultatene som ble lovet i London i januar. Bare på den måten sikrer vi nasjonal forankring, nødvendig legitimitet og bærekraftig utvikling.

Afghanske myndigheter har imidlertid rett og grunn til å kreve bedre samordning fra det internasjonale samfunnets side. Det er et vedvarende problem at bare mellom 10 og 20 pst. av internasjonal sivil støtte går gjennom afghanske kanaler, og at øvrig støtte fordeles ut fra givernes prioriteringer mer enn afghanernes.

General McChrystals – COMISAFs – gjennomgang av ISAFs militære strategi har vunnet gjennomslag i NATO og hos partnerne i ISAF. McChrystal anbefaler en økning i både sivil og militær innsats for å sikre at afghanske myndigheter vil kunne ta ansvar for egen sikkerhet.

President Obama har gitt sin tilslutning til hovedpunk-

tene i COMISAFs tilrådninger, og den amerikanske styrkeoppbyggingen i Afghanistan har begynt. Det amerikanske nærværet styrkes med i overkant av 30 000 soldater. De fleste av disse vil i månedene fremover bli utplassert i de sørlige og østlige deler av landet, men det vil også innebære en amerikansk styrkeøkning i nord som vil åpne mulighetene for et tettere samarbeid for oss med USA. Styrkene vil ha som en av sine hovedoppgaver å beskytte sivilbefolkningen og å styrke kapasiteten til afghanske sikkerhetsstyrker.

Dette er også en sentral del av ISAFs strategi. I dag deltar enheter fra den afghanske hæren i opp til 70 pst. av planlagte ISAF-operasjoner, og de leder halvparten av disse. Dette vitner om økt afghansk kapasitet som nå videreutvikles.

På siste møte i samordningsorganet «Joint Coordination and Monitoring Board» i Kabul fikk afghanske myndigheter tilslutning til å øke styrkemålene for den afghanske hæren og politiet til til sammen 305 600 personell innen oktober 2011. Beslutningen fikk bred oppslutning under London-konferansen. USA vil påta seg finansieringskostnadene fram til og med 2010, og NATO kartlegger de ressursmessige implikasjonene av et slikt økt styrketak.

Også den norske innsatsen vil i økende grad fokusere på slik kapasitetsbygging. Det er i og for seg ikke noe nytt. Norge har i flere år prioritert opplæring, rådgivning og veiledning i vårt arbeid overfor afghanske sikkerhetsstyrker og overfor politiet. I tråd med de føringer NATO og ISAF har lagt, vil både den norske militære innsatsen og innsatsen innen sivil sikkerhetssektor bli dreid ytterligere i retning av opplæring og veiledning de kommende årene.

Som ledd i dette arbeidet tar Regjeringen sikte på å foreslå at det for årene 2010–2014 samlet bevilges rundt 660 mill. kr i støtte til opplæring, rådgivning og veiledning av afghanske sikkerhetsstyrker. Midlene overføres via de to fondene som er opprettet for den afghanske hæren, ANA, og politiet, ANP.

En hovedutfordring for engasjementer som dette i Afghanistan er å få den sivile og den militære innsatsen til å fungere godt og ryddig sammen.

I debatten om militær og sivil samordning kommer det ofte opp spørsmål om mandater, om hvor grensen går, og om hva som er riktig ansvarsdeling. Ett forhold som tas opp, er hvorvidt militære styrker også burde gis i oppgave å bistå direkte på det sivile området – som å levere mat eller å bygge veier.

Vi må forfekte noen grunnleggende prinsipper i denne sammenheng: For Norge er det viktig å beskytte det humanitære rom. Det betyr at det er humanitære oppgaver som i størst mulig grad ikke bør blandes inn i politiske og militære strategier. Det gjelder i Afghanistan som i andre land hvor vi er engasjert. All erfaring og forskning viser at dette også gir best resultater på sikt.

I et land som Afghanistan vil ulike gruppers politiske lojalitet ofte skifte. Blander vi sammen sivile og militære roller, dvs. at sivil hjelp øremerkes dem som står på «vår» side av konflikten, så kan denne tilknytningen til én side i den militære konflikten lett sette både mottakere og hjel-

pearbeidere og deres organisasjoner i fare. Dette er også bakgrunnen for den delingen vi har av vår sivile og militære innsats i Faryab, hvor de militære ivaretar sikkerheten, mens de sivile aktørene jobber med sosial og økonomisk utvikling, men tett koordinert. Dette er også kjernen i Regjeringens strategi for en helhetlig sivil og militær innsats i denne provinsen.

Rollene til de sivile og militære aktørene skal tydeliggjøres. Men det betyr ikke at innsatsen ikke kan og bør koordineres. Vi vil ha et tett samvirke, men unngå samrøre. Her har Norge kommet langt, og vi vil jobbe videre. Dette legges det merke til i Afghanistan, av befolkningen, myndighetene og andre givere.

La meg gjenta en av de grunnleggende forståelsene for veien videre i Afghanistan: Stabilitet og fred i landet må sikres gjennom en bred politisk løsning som i størst mulig grad omfatter flere av gruppene som i dag plasseres i kategorien opprørere. Og videre: En politisk forsoningsprosess må komme fra afghanerne selv.

En undersøkelse i regi av organisasjonen The Asia Foundation viser at det i dag er større åpenhet blant afghanere for å finne slike politiske løsninger enn for få år siden. Dette er også en holdning som nå har internasjonal anerkjennelse, og som ble kraftfullt understreket i London. En god forsoningsprosess forutsetter en politisk enighet og avvæpning, demobilisering og reintegrering av opprørsgrupper. Målet må være at opprørerne, det vil ofte si en fattig, arbeidsløs afghansk mann på landsbygda, kommer i arbeid eller inn i de afghanske sikkerhetsstyrkene. Dette er en stor og krevende oppgave. Samtidig har en slik tilnærming vært helt avgjørende i de fleste vellykkede forsoningsprosesser de siste tiårene, det være seg i Afrika, i Latin-Amerika, i Midtøsten eller på Balkan.

Også her ser vi nødvendigheten av å ta inn over oss kompleksiteten i det afghanske samfunnet. Kategoriske skiller mellom hvem som utgjør de «gode» eller de «onde» kreftene, er uforenlig med tilnærming til slike forsoningsprosesser. De mentale kartene som ble konstruert hos enkelte etter 2001, må derfor justeres dersom vi skal komme videre i Afghanistan. Samtidig må vi ha respekt for at mange frykter at en politisk overenskomst med opprørsgrupper vil føre til at de reaksjonære kreftene som styrte opp til 2001, styrkes vesentlig, og at det vil skade kvinners stilling og menneskerettighetene generelt. Dette er for øvrig ikke bare en frykt hos deler av den afghanske befolkningen, men også i flere av landene i regionen som frykter tilbakekomst av et islamistisk styre i Afghanistan.

Det er åpenbart et krevende prosjekt å forsone og reintegrere Taliban, men vi må forstå hvor sammensatt denne tilhørigheten er. Ofte handler det om å finne integrerende løsninger for den pashtunske befolkningen. I tråd med vårt strategiske mål, å hindre at landet igjen blir en base for terror og fortsatt kilde til regional ustabilitet, skal ikke vi motsette oss en slik reintegrering om afghanerne velger det. Derimot skal vi være tydelig på betydningen av en klar grenseoppgang mot Al Qaida, som er en gruppering og et nettverk som verken har hatt noen grunnleggende tilhørighet til Afghanistan, til afghanske tradisjoner, historie eller landets kultur. Den dagen ledende elementer innen Tali-

ban bryter med Al Qaida, vil mulighetene for en genuin afghansk forsoningsprosess styrkes.

En vellykket forsoningsprosess forutsetter videre politisk enighet på afghansk side om respekt for kvinners stilling og barns skolegang. Styrking av det sivile samfunn og kvinners stilling i det afghanske samfunnet må stå helt sentralt i arbeidet med å finne politiske løsninger. Kvinner må bli sett og hørt, og det afghanske rettsvesenet må styrkes for å kunne stå for størst mulig grad av rettferdighet.

Vi må erkjenne at dette kan synes fremmed selv for noen av dem vi samarbeider med i Afghanistan. Men Afghanistan er – og skal være – en del av det internasjonale samfunnet. Vi snakker her om grunnleggende, universelle verdier som ikke kan overses eller forhandles bort.

En løsning for Afghanistan må også medføre en løsning for regionen, der Afghanistans naboland inkluderes og ansvarliggjøres i arbeidet for å oppnå stabilitet. En stor utfordring her er situasjonen i Pakistan, hvor utviklingen er spesielt urovekkende, med en kontinuerlig rekke av terroranslag som dreper og lemlester et stort antall sivile, svekker sentralmakten og sprer ustabilitet. Derfor må pakistanske sivile og militære myndigheter fortsette arbeidet med å begrense innflytelsen til de grupper som tyr til vold og militante aksjoner.

Her aner vi en vente og se-holdning: pakistanske makt-sentra som bekjemper egne opprørsgrupper, men som vegrer seg i forhold til det afghanske Talibans aktiviteter på pakistansk side av grensen, i det som ser ut som en uavklart maktkamp mellom det afghanske Taliban og Karzai-regjeringen og dens internasjonale støttespillere. Dette er en holdning som gjør seg gjeldende hos flere aktører i regionen. De ønsker seg ikke nødvendigvis et Taliban-ledet Afghanistan, men de avventer utfallet av den afghanske striden før de faller tungt ned på den ene eller den andre siden.

Regjeringen igangsatte i oktober i fjor en intern gjennomgang av det samlede norske sivile engasjementet i Afghanistan. Dette gir oss en plattform for klarere prioriteringer innenfor de områdene hvor Norge har høy kompetanse, og hvor behovene er store. Vårt hovedfunn er at de eksisterende norske satsingene sammenfaller i hovedsak med de store behovene i landet, og at det er en riktig strategi å videreføre satsingene på utvalgte områder.

Forutsatt at vi har akseptable kontrollmuligheter, og at det hersker enighet om de faktiske behovene, har mange års erfaring vist at kanalisering av bistand via fleggiverfond til afghanske budsjetter er den mest kostnadseffektive måten å støtte de afghanske prioriteringene på. Dette bidrar samtidig til bedre koordinering, og det styrker kapasiteten og kompetansen i den offentlige finansforvaltningen.

Dette støtter også oppbyggingen av et afghansk politisk system. For at befolkningen skal ta sine politiske institusjoner på alvor, må de også se at beslutninger tatt i parlament og regjering omsettes i konkret handling. Politikk er jo – i Afghanistan som i andre land – ikke minst et spørsmål om hvordan de offentlige finansene organiseres. Når verdenssamfunnet så lenge har kanalisert støtten utenom Afghanistans egne budsjetter, har man

faktisk bidratt til å undergrave denne viktige sammenhengen.

Som tidligere nevnt: I Afghanistan i dag går om lag en femtedel av den internasjonale bistanden gjennom afghanske budsjetter. Dette er fryktelig lavt. Norge yter om lag 32 pst. av sin innsats til afghanske budsjetter gjennom Verdensbankens flergiverfond samt 27 pst. gjennom ulike fond og programmer, altså nærmere 60 pst. gjennom kanaler som forholder seg til afghanske prioriteringer.

Regjeringens ambisjon er å kanalisere en stadig økende andel av den totale innsatsen til afghanske budsjetter gjennom Verdensbankens og FNs flergiverfond. Det er også noe afghanske myndigheter sterkt etterspør, og som også FN har oppfordret giverne til. Økningen vil skje under hensyntagen til afghanske myndigheters evne til å effektivisere sin finansforvaltning, redusere korrupsjonsproblemen og utnytte bistanden.

Her er det igjen en viktig sammenheng: Det synes som om mange givere kvier seg for å gi midlene til afghanske institusjoner nettopp fordi de frykter korrupsjon og ineffektivitet. Det er forståelig. Men dette fører i sin tur til at afghanske institusjoner forblir svake. Vi får en negativ sirkel som tar oss bort fra bærekraftige løsninger. Dersom afghanske myndigheter oppfyller de kravene det internasjonale samfunn stiller, er det Regjeringens målsetting å ferdigstille denne justeringen i inneværende stortingsperiode.

Et særskilt innsatsområde fra norsk side er Faryab, der det nordskledede stabiliseringslaget er lokalisert, og som i dag mottar om lag 15 pst. av den samlede norske bistanden. Vi vil fortsette å arbeide for at Faryab mottar en rimelig del av afghanske budsjetter, i tråd med de afghanske nasjonale prioriteringer.

Norges hovedinnsatsområder har så langt vært utdanning, godt styresett og landsbygdutvikling, noe jeg også pekte på i interpellasjonsdebatten her i Stortinget 17. november i fjor. Et resultat av vår interne gjennomgang er et ønske om å konsentrere den sivile innsatsen ytterligere. Også hovedinnsatsområdene vil bli vurdert med tanke på å inkludere høyere utdanning og energi. Videre vil vi satse tyngre på å støtte det sivile samfunn og menneskerettighetsarbeidet, herunder kvinners deltakelse i samfunnet.

Innen denne sivile innsatsen, både når det gjelder volum og innretning, har Norge vært pådriver for internasjonal giverkoordinering – som jeg nevnte – benyttet flergiverfond som kanaler for bistand, innrettet bistandsinnsatsen etter afghanske myndigheters prioriteringer, skilt mellom sivile og militære roller og hatt fokus på kvinners stilling og deltakelse. Også når det gjelder innsatsen i tilknytning til det norske PRT-et, har Norge i stor grad kanalisert sin bistand gjennom flergiverfond og lagt afghanske prioriteringer til grunn for innsatsen.

La meg så avslutningsvis kort kommentere noen av disse nye innsatsområdene, som vi vurderer å trappe videre opp.

Først, når det gjelder utdanning: Afghanistan trenger et bedre utdanningssystem, og høyere utdanning er spesielt viktig for å sikre langsiktig utvikling og tilgang på kva-

lifiserte afghanere som har kompetanse til å styre landet. Utgangspunktet må være landets langsiktige utdanningsbehov, noe som innebærer utdanning av profesjonsgrupper som har nødvendig faglig kompetanse til å utvikle sektorer både i statlige og private institusjoner.

For det andre: Energi og ressursforvaltning er et område hvor Norge har gode forutsetninger for å kunne gjøre en forskjell. Vi har gitt og vi tar fortsatt sikte på å gi faglig bistand på dette feltet i Afghanistan.

For det tredje: Oppbyggingen av et sterkt sivilt samfunn er et premiss for demokratiseringsprosessen i Afghanistan. I dag står det sivile samfunnet svakt. Norge vil i tiden fremover støtte politiske prosesser og byggingen av åpne, offentlige plattformer for debatt, som sikrer ytringsfrihet og respekt for rettsstaten, og som også gir støtte til menneskerettighetsforkjempere. Norge har hatt en klar og tydelig stemme i sin støtte til aktører i det afghanske sivile samfunn, og dette er et engasjement vi vil videreføre og styrke.

De nordiske ambassadene i Kabul inngår i et pilotprosjekt for nordisk samarbeid på områdene det sivile samfunn, kvinners rettigheter og menneskerettigheter. Som ledd i denne innsatsen vil vi etablere en egen nordisk finansieringsmekanisme for støtte til det sivile samfunn som vil være på plass i løpet av året. Prosjektet har blitt møtt med stor interesse fra andre internasjonale partnere, og britiske myndigheter har sagt at de ønsker å delta i dette samarbeidet.

For det fjerde: Det er avgjørende for at Afghanistan skal løftes ut av fattigdom og krig, at kvinners innflytelse og makt i samfunnet styrkes. All sammenlignende forskning viser dette. Sammen med de andre nordiske land vil Norge være en pådriver for at kvinner kan bidra til å skape den nødvendige økonomiske utvikling og stabilitet i Afghanistan. Kvinneperspektivet skal derfor integreres i all norsk støtte. For dette er en kjensgjerning: Krig og konflikt rammer menn og kvinner ulikt. Norge sto i spissen for FNs sikkerhetsresolusjon 1325 om kvinner i krig og konflikt. Vi har utarbeidet en egen handlingsplan for arbeidet med å ivareta kvinners behov og rettigheter i konfliktområder. Som ledd i implementeringen av sikkerhetsrådsresolusjon 1325 har vi nå bl.a. en «gender advisor» på plass i den norske militære kontingenten i Faryab som skal følge opp at dette perspektivet blir ivaretatt i våre militære operasjoner. Vi bidrar også med en slik rådgiver til ISAFs hovedkvarter i Kabul.

Kampen mot korrupsjon er en gjennomgående del av all norsk innsats. Det gjelder våre egne prosjekter, men også bidrag til en sterkere internasjonal satsing på korrupsjonsbekjempelse.

Sist, men ikke minst vil Norge opprettholde en fortsatt sterk humanitær innsats som i volum utgjør om lag en femtedel av vår totale sivile innsats. En riktig humanitær satsing må settes i sammenheng med det langsiktige engasjementet. Forebyggende arbeid og gjenoppbygging er viktige deler av dette arbeidet, samtidig som det må være midler tilgjengelig for å respondere på kriser og akutte behov, f.eks. tørke, vannmangel og matmangel.

La meg kort sammenfatte denne redegjørelsen med å

gjenta at det strategiske hovedmålet for Norge og våre partners nærvær i Afghanistan er å forhindre at landet igjen utvikler seg til en base for internasjonal terror, og å bidra til stabilitet i regionen og til sosial og økonomisk utvikling i Afghanistan.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse om utviklingen i Afghanistan og Norges sivile og militære engasjement i landet legges ut for behandling i et senere møte.

– Ingen innvendinger har kommet mot det, og det anses vedtatt.

Sak nr. 3 [10:43:55]

Interpellasjon fra representanten Torbjørn Røe Isaksen til miljø- og utviklingsministeren:

«I den nye plan- og bygningsloven ble kommunenes råderett over sine arealer på en del områder redusert. Blant annet ble reglene om byggeforbud i 100-metersbeltet langs sjøen strammet inn. Samtidig er lokaldemokratiet bærebjelken i et levende folkestyre. Plan- og bygningsloven og dens praktisering har stor praktisk betydning og berører mange menneskers liv og virksomheter, blant annet ved kommunenes muligheter til å legge vekt på sosiale forhold i sin arealforvaltning ut fra lokalt skjønn og lokal kunnskap om enkeltsaker. Når beslutninger fattes nærmest dem det angår, vil løsningene tilpasses det enkelte lokalsamfunn og enkeltmennesket på den beste måten.

Vil statsråden legge til rette for at det legges vekt på lokalt selvstyre og lokalt skjønn, blant annet i forhold til helse- og sosialrelaterte forhold, i arealforvaltningen, også i attraktive områder?»

Torbjørn Røe Isaksen (H) [10:45:24]: Overordnet er planleggingsarbeidet i Norge et forsøk på å finne en balanse. Det skal være en balanse mellom allmennhetens tilgang til flotte områder og eiendomsretten – folks rett til å forvalte det de selv har – og statens behov for en viss overordnet kontroll og lokalt selvstyre.

Jeg er generelt skeptisk til at man skal la enkeltsaker styre for mye av den politiske dagsordenen, men av og til er det sånn at enkeltsaker kan være med på å illustrere svakheter, problemer og utfordringer med det rådende regelverket.

Denne interpellasjonen tar utgangspunkt i nettopp en slik enkeltsak, en enkeltsak som omhandler en Bamblemann fra Telemark, som for ca. ti år siden opplevde noe vi alle frykter, nemlig å bli handikappet. Han skulle ut og fikse noe i hagen sin, falt ned fra et tre og ble lammet fra livet og ned. Han bor vakkert til på et område hvor familien har hatt tomt i 100 år, og hvor det er bebyggelse rundt. Men etter at han havnet i rullestol, ble det åpenbart at bygningen som sto der allerede, huset til familien, ikke var egnet, ikke var tilrettelagt for hans bruk. Isteden måtte han flytte inn i en rekkehusleilighet som de også disponerte – en rekkehusleilighet som både var brannfarlig, som ikke var tilrettelagt, og som i praksis var en fengselscelle

hvor han måtte oppholde seg så å si døgnet rundt. Familien ble splittet, for det var ikke mulig for dem å få plass på samme boareal. En del av familien kunne fortsatt bo i den gamle, ikke-tilrettelagte boligen, mens denne mannen måtte bo i familiens rekkehusleilighet, som heller ikke var tilrettelagt.

Det naturlige da er selvfølgelig at man spør kommunen der man bor, om man får lov til å bygge en tilrettelagt bolig. Av forskjellige årsaker var det ikke mulig å tilrettelegge den gamle boligen. Man måtte søke om å få lov til å bygge en ny, tilrettelagt bolig på området, et område som er innenfor 100-metersbeltet, men som er tett bebygget fra før – hvor det er boliger og det er gitt tillatelser til utbygginger og utbedringer i flere år. Svaret fra teknisk komité i kommunen – etter at de hadde vært på befaring på området, etter at de hadde snakket med kommuneadministrasjonen og forhørt seg om mannens situasjon – var ja! Dette skal vi få til. Det var lokalpolitikere som kjenner kommunen sin, lokalpolitikere fra alle partier som er representert på Stortinget. De kjente mannen, historien, området, de hadde bodd der, hadde vokst opp der, vært der, ferdes der. Kommunens tekniske komité sa ja, dette skal vi få til. De brukte lokal sunn fornuft. De sa at de skulle gi en dispensasjon i dette tilfellet, for tungtveiende helse- og sosialpolitiske hensyn lå til grunn.

Fylkesmannen i Telemark så det ikke på samme måte. Fylkesmannen, som er satt til å forvalte statens planer og statens regler, mente at her forelå det ikke en grunn til dispensasjon. Eksplicit forelå det i det gamle regelverket ikke noen som helst grunn til at man skulle hensynta helse- og sosialpolitiske aspekter. Fylkesmannen i Telemark overprøvde og overkjørte det lokale selvstyret. Settefylkesmannen i Aust-Agder befestet og bekreftet det fylkesmannen i Telemark hadde sagt, og statsråden som fikk saken på sitt bord, nektet – selv om han hadde mulighet til det – å gå inn og overprøve saken til fordel for mannen som ønsket å bygge en tilrettelagt bolig.

Hva er det denne saken illustrerer? Jo, jeg tror den illustrerer både en større og en mindre problemstilling. La meg ta den større problemstillingen først: Det er ikke tvil om at man trenger et nasjonalt rammeverk for planlegging. Det er ikke tvil om at man må ha en politikk som til en viss grad er restriktiv for å hindre at man tetter igjen noen av de mest verdifulle områdene vi har i Norge. Men etter min mening er det heller ikke tvil om at balansen har blitt forrykket, at byråkratiet og regelverket har blitt for rigid – at det er for vanskelig å bruke lokalt skjønn. Jeg vil nesten gå så langt som til å si at det er nesten umulig å bruke sunn fornuft i kommunene før fylkesmannen kommer og knakker på døra og sier at her skal det være annerledes.

Det andre poenget er at det kan være vanskelig å kjenne hele landet godt når man sitter i stortingssalen og skal forsøke å se seg rundt. Det er tross alt sånn at en av fordelene med lokaldemokratiet er at vi velger folk som bor i kommunen, som er der, som oppholder seg der, som møter folk og naboer, som kjenner lokalsamfunnet sitt. Stortingspolitikere ser i beste fall en plan eller et kart eller et regelverk. Derfor er også reglene nasjonalt sett lite tilpasset lokale forhold.

Det tredje poenget er at dispensasjonsretten med den nye plan- og bygningsloven fortsatt blir praktisert for strengt. Det er for liten anledning for kommunene til å gi dispensasjoner basert på lokal fornuft og lokalt skjønn.

Så er det det mindre poenget: Saken med mannen fra Bamble er ikke en unik sak. Det er selvfølgelig ikke spesielt mange saker som dreier seg om muligheten til å bygge tilrettelagte boliger på områder som i utgangspunktet er omfattet av ganske strenge reguleringer, men sakene fins! Det har vært ganske vilkårlig hvorvidt sakene har ført til at klager har fått medhold – eller utbygger har fått medhold – eller sånn som i dette tilfellet, at utbygger ikke har fått medhold i utgangspunktet.

Det betyr at presiseringen i den nye plan- og bygningsloven, hvor man går bort fra en generell formulering om særskilte vilkår for å gi dispensasjon til å si at man kan legge vekt på også helserelaterte årsaker, er god, men sannsynligvis ikke god nok.

Det er et problem at loven samtidig sier to forskjellige ting: På den ene siden gjør loven det vanskeligere å bruke lokalt skjønn, vanskeligere på mange måter å gi dispensasjoner. På den annen side er loven krystallklar – og det er veldig bra – på at universell tilrettelegging og universell utforming skal ligge til grunn.

Jeg tror at mange av dilemmaene vi står oppe i i dag, mye av frustrasjonen som er der ute, kunne bli løst nettopp ved å la lokale myndigheter og lokale politikere få lov til å ta mer av ansvaret for sine egne plan- og bygningsaker. Ved å delegerer ansvaret nedover sier man i praksis at Stortinget kjenner ikke hver eneste kommune i dette landet. Stortinget kjenner ikke folk der. Stortinget kjenner ikke nødvendigvis områdene. Og selv om Stortinget skal legge rammeverket, må det allikevel være betydelige rom for lokalt skjønn, lokale tilpasninger og lokalt selvstyre.

Statsråd Erik Solheim [10:54:04]: La meg først kommentere direkte noen av de tingene som Røe Isaksen kom med i sin interpellasjon.

Det er altså ikke slik at det grunnleggende er, som Røe Isaksen sa, statens behov for kontroll. Den grunnleggende avveiningen her er mellom allmennhetens behov for adgang til strandsonen opp mot de mange gode hensyn, som Røe Isaksen la vekt på, for at enkeltmenneskers personlige skjebne også bør tas hensyn til, og det er hensynet til kommende generasjon som skal ha adgang til strandsonen. Jeg tror Røe Isaksen og jeg veldig fort blir enige om at dersom man ikke har et restriktivt, overordnet regelverk for strandsonen, vil det ikke være noen strandsoner igjen å snakke om i Oslofjorden for kommende generasjon.

Nå står jeg og ser oppover mot Nordmarka. Hvis det ikke gjennom lang tid hadde vært en sterk politisk vilje til å bevare Nordmarka, hadde den bit for bit blitt spist opp gjennom enkeltstående vedtak og enkeltstående handlinger, ikke på grunn av noen ond vilje, ikke fordi noen ønsket å underlegge seg Nordmarka, men fordi man ønsket å bygge en hytte her, en vei der og en bolig der. Det er det samme som gjelder for strandsonen: Den vil forsvinne hvis ikke noen har det overordnede ansvaret. Det er selvfølgelig grunnlaget for denne saken.

Så er det heller ikke slik at lokale myndigheter ikke har ansvaret. Lokale myndigheter har ansvaret. Men det som nå ligger i føringene, er at lokale myndigheter skal planlegge utbyggingen, eventuelt i strandsonen, i henhold til en plan, ikke gjennom dispensasjoner. Det er mange gode grunner til det, for hvis det skjer gjennom dispensasjoner, blir det ikke noen overordnet helhet i det. Hvis det skjer gjennom dispensasjoner, vil også mistanken om kameraderi – det kan være kameraderi, men det trenger ikke være det – være der på en helt annen måte. La det være en åpen prosess med en plan som kommunene står ansvarlig for, og så skjer utbyggingen i henhold til denne planen.

Det jeg har latt være å gjøre i denne saken, er personlig å overprøve det fylkesmannen i Telemark og fylkesmannen i Aust-Agder kom fram til. Dette er altså ikke «fjerne instanser», men folk som etter beste skjønn har forsøkt å fatte en beslutning basert på kunnskap om området, og man har heller ikke overprøvd den beslutning som fagfolkene i Miljøverndepartementet har kommet fram til. Hvis jeg personlig skulle begi meg inn på å overprøve den typen beslutninger, tror jeg vi ville komme inn på en veldig, veldig vanskelig sklie som vil fordre detaljkunnskap om utrolig mange saker rundt omkring i landet. Men la meg si at jeg har overhodet ingen problemer med å forstå alt Røe Isaksen sier om hvordan dette oppfattes av den enkeltpersonen i Bamble. Jeg fikk mange henvendelser fra folk i Bamble, fra politisk miljø også, om denne saken, så det er åpenbart at det har vært en sak som mange i Bamble og Grenlandsområdet har følt sterkt, sterkt for. Men det er veldig klare begrensninger i hva en statsråd bør gjøre når det gjelder å overprøve beslutninger fattet etter beste skjønn av to fylkesmenn og av embetsverket i Miljøverndepartementet.

Så noen mer generelle betraktninger. Forholdet mellom nasjonale interesser og lokalt selvstyre i planlegging og realforvaltning reiser viktige og vanskelige spørsmål. Lokalt selvstyre er viktig, men det er også viktig å ta hensyn til nasjonale interesser. Det kan være vanskelig å trekke grensen mellom det lokale handlingsrommet og nasjonale interesser i den enkelte saken. Noen klare grenser finnes heller ikke – som denne saken til fulle belyser.

Etter den nye plan- og bygningsloven beholder kommunene ansvaret for planleggingen og behandlingen av enkelt saker. Planene vedtas ved demokratisk beslutning etter bred medvirkning. Den nye loven gir kommunene nye muligheter og bedre virkemidler for å sikre god og langsiktig planlegging, der alle interesser blir grundig vurdert. Bestemmelsene om medvirkning i planarbeidet er styrket, også for grupper som trenger spesiell tilrettelegging. Prinsippet om universell utforming er kommet sterkere inn i loven, bl.a. i formålsparagrafen.

Det framgår nå tydeligere enn før av loven at kommunen i planleggingen har plikt til å ivareta nasjonale og regionale interesser. Fylkeskommunen, fylkesmannen og andre statlige fagmyndigheter skal medvirke i planarbeidet og skal passe på at overordnede interesser blir ivare tatt. De kan om nødvendig fremme innsigelse til planfor slag som ikke er i samsvar med nasjonale og regionale mål, og de kan klage på dispensasjoner. Dersom det frem-

mes innsigelse til planer som ikke løses lokalt i løpet av planprosessen, må saken avgjøres av departementet. Der fylkesmannen klager på dispensasjon, avgjøres saken av en settefylkesmann.

Det har vært et generelt byggeforbud i 100-metersbeltet langs sjøen siden 1965. Forbudet er videreført og forsterket i den nye loven. Hensynene som ligger til grunn for forbudet, er nå tatt direkte inn i loven. Det framgår at det i strandsonen skal tas særlig hensyn til natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser. Med andre ord skal de allmenne interessene veie tungt i forhold til utbyggingsinteressene i strandsonen.

Det som jeg kommer til nå, er relevant for denne saken. Dispensasjoner fra byggeforbudet i 100-metersbeltet gir en uheldig bit for bit-utbygging i nasjonalt og regionalt viktige områder. Derfor ønsker vi å unngå det. Spørsmålet om utbygging må vurderes gjennom en langsiktig og helhetlig plan. I planarbeidet er det også nødvendig å se på alternative muligheter for å dekke behovet for utbygging. Det er ikke alltid nødvendig å bygge rett i strandkanten. Dersom bygg trekkes unna sjøen, vil de nære strandarealene holdes åpne til glede for alle, ikke minst kommunens egne innbyggere. Jeg er ikke kjent med hvorvidt Bamble kommune har lagd noen slik plan.

Gjennom planleggingen skal alle interesser knyttet til bruken av arealene vurderes og samordnes. Det er ofte motstridende interesser i slike saker, og tiltakene kan være konflikthfulle. Det er derfor viktig med grundige avveininger før beslutninger fattes.

Røe Isaksen nevner spesielt helse- og sosialrelaterte forhold i arealforvaltningen. Han har tidligere tatt opp dette, i et spørsmål i Stortingets spørretime 21. oktober 2009, som ble besvart av forskningsminister Tora Aasland i mitt fravær. Hun viste da til at i odelstingsproposisjonen til den nye plan- og bygningsloven er reglene om dispensasjon kommentert. Det er uttalt at bestemmelsen åpner for at i saker der det foreligger helt spesielle sosialmedisinske, personlige og menneskelige hensyn, kan dette tillegges vekt. Samtidig understrekes det at slike hensyn normalt ikke har avgjørende vekt i dispensasjonssaker etter plan- og bygningsloven. Dette betyr at spørsmål om dispensasjon må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle, med utgangspunkt i de forhold som knytter seg til det aktuelle stedet.

Mitt svar på interpellantens spørsmål blir da at lokalt selvstyre og helsemessige og sosiale forhold kan tillegges vekt i arealforvaltningen, men disse hensynene må veies opp mot andre interesser, bl.a. nasjonale interesser i strandsonen. Nasjonale interesser i strandsonen dreier seg altså ikke om statens interesser, men om allmennhetens interesse i å kunne ferdes i strandsonen og kommende generasjoners interesse av adgang til strandsonen.

Torbjørn Røe Isaksen (H) [11:01:23]: Først vil jeg takke statsråden for at han også nevner den konkrete saken, selv om litt av min hensikt var å forsøke å dra opp en større diskusjon om plan- og bygningsloven og mulighetene der. Men jeg synes det at statsråden nevner den konkrete saken, også illustrerer litt av poenget. Det er slik at

statsråden som ikke direkte en del av den lovgivende forsamling, men stasråden som statsråd ikke har lokalkunnskap om området. Det forventer jeg heller ikke. Det er ingen statsråd som er supermenneske, og som kjenner hele Norge som sin egen lomme. Jeg kunne brukt mye tid på å beskrive nettopp dette konkrete området i Telemark, på samme måte som en representant fra Møre og Romsdal eller Buskerud eller Akershus eller Vestfold kunne beskrevet konkrete områder i sin kommune. Det er nettopp derfor det overordnede poenget er at mer lokalt selvstyre er av det gode.

Jeg er, som jeg også nevnte, fornøyd med at man har presisert i den nye plan- og bygningsloven at helse- og sosialrelaterte hensyn kan tas. Jeg synes det var en stor svakhet i den forrige loven at det var utelukket å ta den type hensyn – i hvert fall var det fylkesmannens vurdering mange steder. Om loven har blitt tilstrekkelig styrket, er jeg skeptisk til. Jeg må si at jeg synes det er merkelig, eller til og med trist, å se at i mange tilfeller virker det som om systemene og reglene har blitt så rigide at det ikke er rom i apparatet for å ta hensyn til enkeltmennesker.

Så har jeg en konkret utfordring til statsråden når han sier at det i dette tilfellet ikke var mulig eller ønskelig for ham som statsråd å gå inn og overprøve to instanser, altså fylkesmannen i Telemark og fylkesmannen i Aust-Agder. Helen Bjørnøy, statsrådets forgjenger, gjorde nettopp det som miljøvernminister. Det var med utgangspunkt i en sak i Rogaland fylke, som også dreide seg om tilrettelagt bolig, om universell utforming – men denne gangen ikke i 100-metersbeltet, saken gjaldt jordvern. Statsråden gikk konkret inn i saken og overprøvede fylkesmannen. Om hun overprøvede sitt eget departements vurderinger, vet jeg ikke noe om, men hun gikk i hvert fall inn og endret saken til fordel for vedkommende som ønsket å bygge ut. Mener statsråden at hans forgjenger gjorde en feil ved at hun gikk inn i denne enkeltsaken?

Statsråd Erik Solheim [11:04:12]: Jeg er også kjent med de alminnelige forhold i Bamble. Jeg var der mange ganger i forbindelse med Langesund-ulykken, og hvilken fantastisk nydelig natur og utrolige kystlinje som er der, blir vi fort enige om. Det å gå inn i en enkeltsak krever noe helt annet enn alminnelig kjennskap til et område. Det krever grundig saksbehandling av den ene saken. Det vil det enkeltmennesket det dreier seg om, fortjene. Det fortjener også kommunen, og det fortjener de saksbehandlerne hos de to fylkesmennene som etter beste skjønn har forsøkt å håndtere saken. All erfaring med enkeltsaker er at jo mer man graver i dem, jo flere lag og mer kunnskap kommer opp. Så det er en vanskelig ting.

Hvorvidt en statsråd skal gå inn i enkeltsaker, finnes det selvsagt ikke noe alminnelig svar på. Det kan være helt riktig å gjøre det i det ene tilfellet, og ikke i det andre. Men det er noe som må skje i spesielle tilfeller. Det må alltid fordre betydelig kunnskap om saken og mye arbeid med den, slik at en statsråds avgjørelser ikke skal bli veldig vilkårlige. Det er bakgrunnen for at jeg ikke har gått inn i denne saken, men har stolt på de faglige vurderingene som er gjort av to fylkesmenn

og et veldig godt embetsverk i Miljøverndepartementet.

Når det er sagt, er jeg enig med Røe Isaksen i at sosiale hensyn må veie i slike saker. Jeg tror ikke at vi har mange parallelle saker rundt kysten, slik at det vil være stor fare for en serie liknende saker. Jeg vil sterkt tilskynde, og bl.a. få si det her, til at helsemessige og sosiale hensyn bør vektlegges sterkt når kommunene skal gå gjennom slike saker, men også når fylkesmenn og andre skal behandle dem. Det er helt sentralt. Det er selvsagt ikke slik at man på grunn av en helseskade eller funksjonshemming skal få en helt annen behandling enn alle andre ville fått. Det er det ingen som ønsker i de funksjonshemmedes organisasjoner heller. Det de ønsker, er likebehandling, men likebehandling kan i visse tilfeller måtte føre til at man tar særlige hensyn til et menneske med en helseskade eller en funksjonshemming, fordi man ikke kan få like vilkår med mindre man får særlige fortrinn i bestemte saker. Så hvis det kan komme noe godt ut av denne saken, så vil det i hvert fall være det at man tilskyndet til at slike hensyn ivaretas i det lokale arbeidet.

La meg så til slutt si at dette med planbehandling er helt sentralt. Det er også et punkt hvor jeg håper vi kan være enige. Det er klart at hvis kommunene lager en grundig plan og vurderer hvor i strandsonen de ut fra ulike hensyn mener det kan bli bygd ut, mens det andre steder ikke skal bygges ut, får man et helt annet grunnlag for å ivareta den kombinasjonen av hensyn til enkeltmenneskers interesser og de overordnede hensyn til neste generasjon og allmennheten.

Marianne Marthinsen (A) [11:07:36]: Temaet som interpellanten tar opp, er jo en gjenganger i denne salen, og det er ikke uten grunn.

Arealforvaltning er ofte konfliktfylt, og særlig konfliktfylt kan det bli når nasjonale interesser legger føringer på kommunene og reduserer det kommunale selvstyret. For byggeforbudet i 100-metersbeltet er selvfølgelig en begrensning på lokaldemokratiet, akkurat som annen type arealvern er det, som øremerking av kommunale overføringer er det, og som lovfestede rettigheter og mange andre ordninger er det. Så det er viktig for oss som er varme forsvarene av 100-metersbeltet, å erkjenne at det innebærer begrensninger. Men det finnes verdier som er så viktige at begrensninger er riktig. Folks tilgang til sjø og strandsonen er en sånn verdi.

Det virker som om det er mange i dag som tror at allemannsretten, folks tilgang til natur, fjell og sjø, nærmest har kommet av seg selv. Men det har vært en verdikamp gjennom mange tiår. Det har vært motsetninger mellom den private eiendomsretten og allmennheten.

Så har jeg stor forståelse for at interpellanten reiser den enkeltsaken som han beskrev i innlegget sitt. Uten å kjenne den godt, er jo min oppfatning etter å ha hørt interpellanten, at den muligheten som ligger i den nye plan- og bygningsloven til å ta helsemessige og sosiale forhold med i vurderingen, er til nettopp for sånne saker. Det var derfor denne åpningen ble gitt. Men mer generelt er det jo sånn at Høyre og høyrepartiene har plassert seg anner-

ledes enn Arbeiderpartiet i kampen om folks tilgang til sjø.

Så sa interpellanten noe om at det nærmest er blitt umulig å bruke lokalt skjønn. Da vi lagde den nye plan- og bygningsloven for to år siden, ble det slått ettertrykkelig fast at kommunene fortsatt skal ha planleggingsansvaret selv, selvfølgelig. Vi la også opp til at man skal ha en differensiert strandsoneforvaltning, slik at det skal være enklere å gjøre tilpasninger og bygge ut, ikke bare i den type saker som interpellanten beskriver, men også for å drive næringsmessig utvikling der hvor det er mindre press – nettopp fordi vi ikke kjenner hele landet. Men situasjonen den gangen var slik at det skjedde massiv utbygging i strandsonen, bl.a. her i Oslo, som jeg representerer, basert på dispensasjoner. Det var en situasjon som var uholdbar. Byggeforbudet betyr ikke at det ikke er rom for lokalt skjønn, eller at det ikke er noe sted som man kan bygge så mye som et lite naust. Men vi ville ha kommunenes disponering av strandsonen inn i planer, tilbake inn i planarbeidet, slik at ikke strandsonen skulle forvaltes bit for bit på den måten at dispensasjoner var i ferd med å bli det viktigste verktøyet. Det håper jeg Høyre også er enig i.

Det er klart at vi befinner oss i et vanskelig skjæringspunkt når kommuner pålegges å ta et nasjonalt ansvar. Det gjelder i strandsonen, og vi har også sett det i en rekke vernesaker. Jeg mener at det er ganske naivt å tro at kommuner på eget initiativ vil ta på seg den belastningen som det av og til kan være å forvalte nasjonale verdier på vegne av storsamfunnet. Derfor trengs det nasjonale føringer, det trengs nasjonale retningslinjer. Men allikevel er det viktig at det skjer på en fornuftig måte og med en så stor lokal forankring og innflytelse som mulig.

Torkil Åmland (FrP) [11:11:26]: Det er en viktig sak som interpellanten tar opp her i dag. I Norge har vi en kyststrekning på 83 000 km. Det tilsvarer mer enn to ganger jordas omkrets ved ekvator. Historisk sett har kysten hatt stor betydning for folks levekår, næringsforhold, beboelse og fritid. Forvaltning av kystlinjen er derfor en sak som vekker mye engasjement, og som berører en stor del av befolkningen.

Den saken som interpellanten tar opp her i dag, er dessverre ikke enkeltstående. Hadde dette vært en unntakssak, en enkeltstående sak, kunne man kanskje sett litt mildt på det, men det er dessverre slik i mange deler av landet at dette er regelen mer enn unntaket for hvordan saker blir behandlet.

Nå snakket statsråden om Oslofjorden og hvor viktig det er å regulere der. Nå er det jo slik at landet består av mer enn Oslofjorden. Det som er et galt utgangspunkt her, er at man tar regler som kanskje passer for Oslofjorden, og implementerer disse i resten av landet på akkurat samme måten. Reglene og innstramningen som Regjeringen har foreslått, har ført til et opprør rundt om langs kysten. Det er et unison opprør, faktisk, fra Oslofjorden til Finnmark.

La meg ta et eksempel fra mitt eget hjemfylke, Hordaland. Der er det slik at samtlige kystkommuner, med ett unntak, er plassert i den strengeste sonen, på linje med Oslofjorden. I Hordaland har det ført til et tverrpolitisk

ordføreroppør mot Regjeringens politikk. I Bergens Tidende 7. september 2009 bruker en samlet ordførergruppe fra disse kommunene i Hordaland – fra alle partiene – ord som overkjøring og «krigserklæring», «overgrep» og «overtramp» om Regjeringens forslag. Det er faktisk ikke en eneste ordfører i disse kommunene som støtter det forslaget Regjeringen har lagt fram. Det er sjelden man får en tverrpolitisk protest av denne type mot en sittende regjering, men det har man altså klart å oppnå i denne saken. Da høres det litt underlig ut når statsråden roser og snakker så varmt om denne loven og hvor bra den vil bli for kommunene. Det er helt åpenbart at disse kystkommunene ikke opplever det på samme måte som det statsråden legger fram her.

Konsekvensen av innstramningen er for mange kommuner, og særlig øykommuner, at man kveler nødvendig vekst og utvikling. La meg ta et eksempel er fra Meland kommune i Nordhordland. Der har man gjennom en grundig lokal prosess, slik statsråden etterlyste her i stad, kommet fram til en plan for et hotellbygg med 220 sengeplasser, utarbeiding av turstier og et flott opplevelsessenter langs sjøen. Prosjektet vil skape nye arbeidsplasser og ny aktivitet i kommunen. Men fylkesmannen var negativ til hotell ved sjøen og har varslet at planene nå skal drøftes med Miljøverndepartementet, og går selv inn for å stoppe dette. I verste fall risikerer man nå at dette positive prosjektet, som vil bidra med arbeidsplasser og aktivitet i en kystkommune, vil bli fullstendig stoppet. Da hjelper det ikke så mye med grundige avveininger lokalt, som statsråden snakker varmt om her. For det jo nettopp noe av det som er problemet i dag, at man har disse grundige avveiningene lokalt, man har lange planprosesser, og når man da er ferdige med dem og har kommet i mål – alle parter er hørt, alle har fått sagt sin mening, og man har hatt en lokal, demokratisk prosess – kommer fylkesmannen inn og sier nei, og dermed er prosjektene skrinlagt. Det er jo dette, denne overstyringen av lokaldemokratiet, Regjeringen vil ha mer av.

Da statsråd Navarsete besøkte Hordaland i desember 2009, fikk hun klare meldinger om hva Regjeringen burde gjøre, fra disse kommunene og fra andre aktører i fylket. Jeg har lyst til å sitere en av dem, professor Frank Aarebrot – en ganske frittalende professor og for øvrig bekjennende arbeiderpartimedlem. Jeg siterer fra artikkelen i Bergens Tidende 2. desember 2009 fra dette møtet:

«– Blindleia og Oslofjorden er noe helt annet enn Vestlandet. Her har vi bygget naust i 100 år. Dette er helt galimatias, konkluderte professor Frank Aarebrot (...).

Han beskrev en opphetet stemning langs kysten.

– Dere må ta til vettet, ellers blir det opprør, sa Aarebrot og slo fast at hvis den rød-grønne regjeringen vedtok dette, vil velgerne se til Fremskrittspartiet.

– Og med rette, for de er de eneste som så langt har tatt dette på alvor.»

Man kan være hjertens enig i en del av disse vurderingene til Frank Aarebrot. Det er kloke og gode ord. Når han snakker varmt om Fremskrittspartiet, vet vi at da mener han det, for ellers hadde han neppe sagt det. Og skulle Re-

gjeringen tross alle protester ifra kysten likevel vedta disse innstramningene, kan vi i hvert fall i det minste håpe at Aarebrot får rett i sin forutsigelse om at velgerne da vil strømme til Fremskrittspartiet.

Lars Egeland (SV) [11:16:26]: Her dreier det seg om en enkeltsak, der fylkesmannen har overprøvd et kommunalt vedtak når det gjelder 100-metersbeltet. Manglende respekt for lokaldemokratiet, raser Høyre, og får tilslutning fra Fremskrittspartiet, og da blir jo prinsippet enda mer hult. For det er klart at omsorgen for lokaldemokratiet står opp mot andre prinsipper, f.eks. prinsippet om at lover skal følges. Det spørres om ikke det utslagsgivende i strandsonepolitikken, både for Høyre og Fremskrittspartiet, først og fremst er omsorgen for grunneierne. Her skyver Røe Isaksen et enkeltksempel med en funksjonshemmet mann foran seg, en sak det umiddelbart kan være lett å føle sympati med. Men som han sjøl også sier, skal ikke politikk formes ut fra sånne enkeltsaker.

Det finnes ofte gode argumenter for den enkelte dispensasjon. Særlig vanskelig er det jo der det allerede ligger boliger i områder der vi ønsker strandsonen frigjort i framtiden. Det kan være bittert, men det er altså fullt levelig også å bo mer enn 100 meter fra stranda. Når fylkesmannen sier nei, betyr det veldig ofte – det er min erfaring som lokalpolitiker – at man etterpå, til tross for protester, finner gode løsninger som alle er godt fornøyd med.

Vi har altså i over 40 år hatt et forbud mot bygging i 100-metersbeltet. Det er en del kommuner som har valgt å se bort fra forbudet, og har åpnet for en rekke dispensasjoner, men det var jo aldri meningen at dispensasjonsadgangen skulle undergrave norsk lov og allmennhetens rettigheter. Lovens bestemmelser handler om å gjenreise respekt for loven og forbudet mot bygging i strandsonen. Sånn sett reagerer jeg litt når det blir sagt fra flere her at kommunene plikter å følge opp en nasjonal politikk. Kommunene plikter like mye å følge opp rettighetene til allmennheten, den enkelte borger, som ikke eier strandsonerområder i kommunen.

Det har alltid vært begrensninger i eiendomsretten. Allemannsretten har vært en gammel rett. I utmark kan hvem som helst ferdes, plukke bær og sopp. En grunneier har ikke rett til å bygge hvor han vil, sjøl om det er hans egen tomt. Så kunne man tenke seg en endring av allemannsretten i retning av mer privatisering, som kunne gjøre at grunneieren slapp så mange besøk inn på eiendommen sin. Men på den annen side ville det også hindre hans egen frie ferdsel. Og det er bakgrunnen for allemannsretten, at samfunnet tjener på felles bruk av friluftsområder. Det vil koste mye å stenge folk ute fra retten til å kunne gå på ski i skogen en vinterdag og å kunne plukke sopp eller slå opp tellet på fjellet.

Allemannsretten er en begrensning i eiendomsretten som alle tjener på. Men den har endret seg over tid, og særlig har vi opplevd at områdene i strandsonen er blitt et knapphetsgode. Til tross for et 40 år gammelt forbud mot å bygge i 100-metersbeltet har det blitt bygd ut strandsoner tilsvarende avstanden Oslo–Polarsirkelen. Det er kommu-

nenes slepphendte praksis med å innvilge dispensasjoner som er hovedårsaken. Det har redusert allmennhetens rettigheter, sterkest der hvor etterspørselen etter slik tilgang har vært størst, altså i pressområdene, og da snakker vi f.eks. om Vestfold og Sørlandskysten.

Så lenge det var natur nok og ingen ble nektet ferdsel, var det ikke så sterkt behov for å presisere allmennhetens rettigheter. Lenge har det vært sånn at det har vært overkommelig for mange nordmenn å skaffe seg hytte også langs kysten. Det har vært natur nok å ta av. Det har alltid vært et sted å komme til vannet for å bade. Derfor har Norge vært ekstremt slepphendte med stranda i pressområdene, til forskjell fra politikken i land som f.eks. Sverige.

Min erfaring er at det er grundig saksbehandling hos fylkesmannen. Nettopp økonomien knyttet til tomter i strandsonen, som gjør at motparten ofte kan kjøre lange rettsaker, gjør at det er en særdeles grundig saksbehandling. Og det betyr at lokalkunnskapen er like grundig hos fylkesmannens saksbehandlere som hos kommunens politikere.

Jeg kan være enig med Røe Isaksen i at det er viktig å gi funksjonshemmede tilgang til strandsonen. At alle skal ha tilgang til strandsonen, betyr også at funksjonshemmede skal ha det, og derfor er det viktig å tilrettelegge gjennom bygging av kyststier osv. Men de strenge bestemmelsene i plan- og bygningsloven er etter min mening en seier for respekt for lov og orden og for den lille manns og kvinnes historiske rettigheter i utmarka.

Lise Christoffersen (A) [11:21:47]: Interpellanten reiser en interessant debatt om forholdet mellom lokaldemokratiet på den ene side og overordnede nasjonale interesser på den annen. Men jeg må innrømme at jeg synes utgangspunktet for interpellasjonen var litt underlig. Interpellanten hevder innledningsvis at den nye plan- og bygningsloven nærmest som en hovedregel reduserer kommunens råderett over sine arealer på en del områder. Ja, det er riktig at dispensasjonsadgangen ble innskrenket, og det er riktig at byggeforbudet i 100-metersbeltet langs sjøen ble strammet inn, men det er bare en begrenset del av hva ny plan- og bygningslov egentlig handler om. Og i den lille historien synes jeg også det er underlig at de eneste alternativene kommunen kunne klare å finne, var enten dispensasjon i 100-metersbeltet eller en «fengselselle» av en leilighet, som det ble sagt.

Høyre og Fremskrittspartiet har hele tiden hevdet at den nye plan- og bygningsloven styrker sentralmakten mot lokaldemokratiet. Det er feil. Den nye plan- og bygningsloven gjør det motsatte. Den nye loven synliggjør det lokale handlingsrommet på en mye mer oversiktig og tydelig måte enn den gamle loven. Gjennom det nye systemet via lokale og regionale planprogrammer, større vektlegging av kommuneplanens samfunnsdel med muligheter for en lokal, overordnet, gjennomtenkt og ikke minst helhetlig arealstrategi, som igjen danner grunnlaget for en arealplan som peker framover i tid, legges også grunnlaget for et godt styringsverktøy for lokalpolitikere. Kommunepolitikere har fått et verktøy som øker

deres muligheter for politisk styring over egen kommune, som øker deres muligheter for å sikre en bærekraftig utvikling, både miljømessig, sosialt, økonomisk og kulturelt, slik de selv ønsker å ha det, best mulig tilpasset det enkelte lokalsamfunn og enkeltmenneskene som bor der.

Når interpellanten spør hvordan statsråden kan legge til rette for at det legges vekt på lokalt selvstyre og lokalt skjønn i arealforvaltningen, er det altså feil spørsmål. Spørsmålet er hvordan lokalpolitikere selv legger til rette for lokal politisk styring, hvordan de selv evner å ta i bruk det nye verktøyet i den nye plan- og bygningsloven. En av de aller viktigste endringene i den nye loven, er endringene i reglene for innsigelse. Den gamle loven skapte mye frustrasjon – ja – når lange lokale planprosesser med ett pennestrøk bare ble nullet ut av en innsigelse eller to eller tre eller fem helt på tampen av en planprosess, innsigelser fra ulike statlige sektormyndigheter, som faktisk kunne sprike i alle retninger. Men det går altså ikke lenger etter den nye loven.

En av de viktigste endringene gjelder nettopp begrensninger i adgangen for bl.a. statsetatene til å fremme innsigelser mot lokale planer. De kan ikke lenger fremme innsigelse mot forhold som er avgjort ved tidligere innsigelse de siste ti årene, de kan ikke fremme innsigelse mot forhold det kunne ha vært fremmet innsigelse mot tidligere i prosessen. Men det aller, aller viktigste er den nye plikten som er innført for alle som har interesser i en planprosess: De skal stille opp tidlig og delta i planprosessen fra starten av. Alt konfliktstoff skal opp på bordet tidlig. Statsetatene må stille opp med sin kompetanse og bistå kommunene. Det kan bl.a. være en stor fordel for små kommuner med liten plankapasitet. Og rosinen i pølsa: Dersom overordnede myndigheter forsømmer seg og ikke deltar, mister de retten til å fremme innsigelse på et senere tidspunkt i prosessen.

Gjennom disse endringene flytter den nye plan- og bygningsloven makt fra statsbyråkratiet til kommunepolitikere, på én betingelse: at kommunepolitikere virkelig griper den muligheten som ligger der, slutter å se på planer som administrasjonens verktøy for å begrense det politiske handlingsrommet og tar makten i egne hender. Gode planer i egen kommune gir det beste styringsverktøyet for lokaldemokratiet. Den nye plan- og bygningsloven gir det nødvendige verktøyet for å få dette til. Det er ikke tilfeldig at den nye loven nærmest unisont ble ønsket velkommen fra Kommune-Norge.

En viktig lærdom av Røe Isaksens lille historie må nettopp være at kommunene nå umiddelbart setter i gang med å bruke den nye plan- og bygningsloven, setter i gang arbeidet med f.eks. en kommunedelplan for universell utforming av lokalsamfunnet, inklusive tilgangen på universelt utformede boliger i kommunen, for det er faktisk kommunepolitikernes ansvar.

Arne Sortevik (FrP) [11:26:18]: Om man skulle velge å se på plan- og bygningsloven som en pølse, så tror jeg vi i alle fall kan konstatere at veldig få ordførere eller lokalpolitikere finner mange rosiner.

Representanten Røe Isaksen tar opp en viktig enkeltsak

og et viktig prinsipp. La meg ta enkeltsaken først, som er sterk i innhold, og som fremstår som et beklagelig eksempel på en nærmest uforståelig byråkratisk holdning. Jeg synes det er synd at statsråden ikke har mannet seg opp til å gå inn og overstyre i denne saken. Jeg merket meg hva statsråden selv sa, at mange saker som den ene – som altså er ett av de to utgangspunktene for denne interpellasjonen – har vi nok ikke, og kommer vi nok ikke til å få. Nettopp derfor må det være mulig også i et så byråkratisk land som Norge at politikere ser det faktiske innholdet, skjærer igjennom og tar en fornuftig beslutning. Og det ville være en fornuftig beslutning å etterkomme behovet til den som har behovet i denne saken.

Så til det prinsipielle. Det er dessverre ikke tvil om, etter Fremskrittspartiets syn, at den nye plan- og bygningsloven reduserer det lokale selvstyret og det lokale skjønn. Når man lytter til statsrådets svar, hvor Oslofjorden fort brukes som referanseramme, kan man jo lure på om statsråden vet hvor Vestlandet er. Det ligger et stykke fra Langesund. Det er et kystopprør på gang nettopp mot et lovverk og mot et bebudet regelverk som legger sterke begrensninger på det lokale selvstyret og det lokale skjønn. Det er slik at mange av dem som sitter i kommunestyrene landet over, faktisk har ganske god kompetanse på en fornuftig håndtering og en fornuftig forvaltning nettopp av kystlinjen vår.

Heldigvis er det slik at de av oss som ønsker større selvstyre og større bruk av lokalt skjønn, har gode allierte. Jeg har bl.a. merket meg fra desember i fjor at senterpartileder og kommunalminister Liv Signe Navarsete er blant dem. Hun krever kraftige endringer i sin egen regjerings forslag til strandsonelov. Hun sier noe slikt som at Vestlandet – som jeg naturlig nok er opptatt av som stortingsrepresentant fra Hordaland – stort sett bare består av strandsone og fjell. «Skal en ikke få bruke dette, er det ikke mye igjen», sier kommunalministeren – kanskje ikke nødvendigvis overraskende toner fra en senterpartipolitiker fra Kyst-Norge, men det er altså kommunalministeren som kommenterer Regjeringens egen strandsonelovgivning, det dreier seg om. «Utkastet må endres», sier Navarsete – og jeg siterer fortsatt fra det hun veldig tungt og tydelig gikk ut med gjennom NTB bl.a. i desember i fjor – «(...) for å unngå konfliktsaker langs hele kysten». Spørsmålet er om miljøministeren er enig med kommunalministeren i at vi må få et helt annet regelverk, og at vi må se forskjellen mellom Oslofjorden og kystlinjen og strandsonen langs hele kysten.

I disse dager iverksetter statsminister Stoltenberg planene fra nyttårstalen. Regjeringen er klar for stor rådslagning med det norske folk. Fra lokale folkevalgte er det for lengst gitt klare råd gjennom et politisk opprør i strandsonen – råd fra ordførere og lokalpolitikere fra de aller fleste partier. Rådet er veldig klart, de vil styre mer selv, de vil ikke bli overstyrt. De gir altså klare råd om at kysten ser annerledes ut enn indre Oslofjord.

Spørsmålet blir da om Regjeringen, kommunalministeren og miljøvernministeren vil øke lokalt selvstyre, eller sentralisere styringen av landets langstrakte kyst på tvers av folkemeningen og på tvers av sunt vett hos lokalvalgte

politikere. Vi håper det første skal være mulig, og vi håper at vi også får hjelp av Arbeiderpartiets egne representanter i denne salen. Jeg har merket meg at en kollega fra Hordaland, Per Rune Henriksen fra Arbeiderpartiet, tror på en strandsoneseier, og at departementet vil innse at det er feil å behandle store deler av Hordaland som Oslofjorden.

Torbjørn Røe Isaksen (H) [11:31:36]: La meg si at jeg er glad for at statsråden presiserer at det skal tas hensyn til helse og sosiale aspekter i forskjellige saker. Hvis man skal oppnå noe konkret, som jeg tror det er verdt å gjøre også når det er en flertallsregjering, la det bli det som står igjen. For selv om det kanskje kan være få tilfeller, er det likevel viktige tilfeller.

Jeg er nødt til å avlegge representantene fra SV og Arbeiderpartiet et par visitter. Det er da tross alt ikke slik at selv om kommunene har et tilbud til funksjonshemmede – det skulle bare mangle – ønsker folk å bytte bolig som de bytter sokker. Man må jo spørre om begrepet «100 år i familiens eie» betyr noe. Det er jo ikke slik at dette bare er et spørsmål om man har en bolig tilgjengelig. I hvert fall for meg, og jeg antar for de aller fleste representantene her i salen, betyr det noe at man vokser opp i barndomshjemmet sitt. En bygning er da ikke bare en bygning, det er også en tomt, et hus, et hjem for en familie. Det synes jeg representanten fra Arbeiderpartiet ser bort fra, og dermed representerer en slags systemtenkning på sitt verste.

Jeg synes også det er ganske oppsiktsvekkende at representanten fra SV i Vestfold snakker om områder der det ligger boliger, men som «vi ønsker» å få «frigjort i framtiden».

Jeg ser fram til at representanten ved en annen anledning klargjør hvordan man skal frigjøre områder hvor det i dag ligger boliger, og hva slags politikk SV har for å jage folk bort fra boligene sine, som tilfeldigvis ligger der hvor SV ønsker å ha friområder. Jeg er jo helt enig med representanten fra Vestfold i at det er mulig å bo lenger enn 100 meter unna stranden og sjøen, men det er jo ikke poenget. Poenget er at hvis du først bor der, har en tomt og en eiendom der, må politikerne og systemet også ta hensyn til det. Man kan ikke skalte og valte med folk eller folks eiendom som man vil, selv om man sitter på Stortinget, og selv om de skulle være så uheldige å ha en eiendom i strandsonen.

Så vil jeg til slutt gjenta at jeg er veldig glad for signalet fra statsråden om hvordan han oppfatter at regelverket skal praktiseres i framtiden. Jeg er skuffet over signalene, eller resonnementene, fra partiene, både SV og Arbeiderpartiet, her i salen. De opptrer som systemets forsvarere, har liten tiltro til det lokale selvstyret og liten tiltro til at man skal ha mulighet til å ta menneskelige hensyn også i systemet.

Helt til slutt vil jeg minne om at når markagrensen i Oslo har stått så støtt i mange år, er det fordi det har vært et klart og stabilt flertall lokalt i Oslo for at man skal ha markagrensen.

Statsråd Erik Solheim [11:34:49]: Jeg vil starte med å gi Røe Isaksen honnør for å ta opp en vanskelig og vik-

tig sak. Det er en vanskelig sak, avveiningen mellom de personlige, private hensyn som må og skal tas i enkelt-saker, opp mot det alminnelige hensyn til allmennhetens interesse i strandsonen, og hensynet til at kommende generasjoner skal få lov til å oppleve den samme strandsonen som vi har opplevd. Her er det vanskelige spørsmål og vanskelige dilemmaer, og jeg synes de har blitt tatt opp på en ryddig og skikkelig måte.

Det er langt mer enn jeg kan si om Fremskrittspartiet, hvor vi ikke hører ett ord om allmennhetens interesser i strandsonen, og ikke ett ord om kommende generasjoner, og fortsatt ikke ett ord om alle de viktige avveiningene som må tas i en slik sak. Det vi tvert imot får høre, er igjen at Norge er verdens mest elendige land. Jeg er så lei av et politisk parti som gjør det til en kampsak å svartmale det landet man selv er statsborgere og innbyggere i. Norge er ikke et særlig «byråkratisk land», som det ble framhevet her, tvert imot kom FN nettopp med en indeks over såkalte «failed states», eller på norsk: fallerte, udugelige stater. Norge kom på bunnplass på den, vi var nr. 190 på FNs liste over fallerte stater. Alle skjønner at det er nr. 1.

Hvis jeg skal gi et råd til Fremskrittspartiet, er det å slutte å svartmale det landet man selv bor i, og begynne å se noe positivt i Norge. En av de positive tingene vi har i Norge, er en meget kompetent statsforvaltning og stor evne til å finne lokale løsninger i viktige saker. Grunnen til at det er så få saker som kommer til Miljøverndepartementet på disse områdene, er at det nesten alltid blir funnet en lokal løsning. Dialogen mellom fylkesmannen og kommunene, som Egeland og Marthinsen og andre var inne på, fungerer meget bra. De blir nesten alltid enige, og det er å gi og ta, man finner en løsning som både ivaretar de alminnelige hensynene, som fylkesmannen er satt til å ivareta, og de lokale hensynene. Og så er det i noen få saker man ikke blir enige – jeg kjenner ikke de nøyaktige tallene, men kanskje 50 i året – som kommer fra hele landet til Miljøverndepartementet. Så sannheten er at dette i all hovedsak fungerer godt.

Så til slutt: Vi har sendt ut på høring en sak om differensiert strandsonopolitikk. Hensikten med den er nettopp at det skal tas forskjellige hensyn i Oslofjorden og langs sørlandskysten, til forskjell fra Sogn og Fjordane og Finnmark og nordlandskysten, fordi det er forskjell. Jeg er klar over at den har møtt en god del motforestillinger, spesielt i Hordaland, men det er en høring hvor vi nå skal høre synspunktene før den endelige beslutningen blir tatt.

Det er et dilemma her, og det er at veldig mange kommuner langs hordalandskysten har store tilgjengelige områder hvor det ikke vil være store problemer med utbyg-

ging, men de har også bitte små områder innenfor sin egen kommune hvor utbyggingspress vil ta fra folk noen av perlene. Derfor skal vi prøve å finne en balanse i dette både på landsplan og innen den enkelte kommune, og det er nettopp derfor vi skal ha en planprosess.

Presidenten: Da er sak nr. 3 ferdigbehandlet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Stortinget går da til votering.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Som medlem av Norges Banks representantskap i stedet for Ivar B. Prestbakmo velges Morten Lund, Oslo, med funksjonstid til 31. desember 2011.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse i sak nr. 2 er allerede vedtatt lagt ut for behandling i et senere møte.

I sak nr. 3 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 4 [11:43:38]

Referat

- (194) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Sandberg, Christian Tybring-Gjedde, Per Roar Bredvold og Torgeir Trældal om at det skal utarbeides en stortingsmelding om rammevilkår for små og mellomstore bedrifter (Dokument 8:50 S (2009–2010))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
- (195) Kostnadsauke E6 Øyer–Tretten i Oppland (Prop. 70 S (2009–2010))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 11.44.